

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 4/2005 rd

Regeringens proposition med förslag till lagstiftning om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 juni 2004 en proposition med förslag till lagstiftning om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (RP 114/2004 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Tatu Leppänen, justitieministeriet
- hovrättsråd Tapani Vasama, Kouvola hovrätt
- lagman Heikki Mikkola, Esbo tingsrätt
- ledande allmänt rättsbiträde Liisa Vehmas-Turunen, Helsingfors rättshjälpsbyrå
- advokat Petri Taivalkoski, Finlands Advokatförbund

- jurist Tero Leino, Finlands Konsumentförbund rf
- ordförande Arsi Rantanen, Julkiset Oikeusavustajat ry
- tingsdomare Pekka Louhelainen, Tingsrättsdomarna rf
- tingsdomare Maija Auvinen
- lagman Teuri Brunila
- juris doktor Kaijus Ervasti
- professor Antti Jokela
- professor Juha Lappalainen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Finlands Psykologförbund
- professor Olli Mäenpää
- professor Veli-Pekka Viljanen
- professor Jyrki Virolainen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om medling i tvistemål i allmänna domstolar. Meningen är att medlingen ska utgöra ett alternativ till rättegång. Förfarandet utgår från parternas önskan och det ges en rätt fri form. Medlare är en domare vid den aktuella domstolen.

Det föreslås att en förutsättning för medling ska vara att saken är av en sådan beskaffenhet som lämpar sig för medling och att det också i övrigt är ändamålsenligt med medling med hänsyn till parternas yrkanden. Medling ska bli möjlig både när saken ännu inte anhängiggjorts in-

för domstol på annat sätt och i de fall där saken redan behandlas i rätten till följd av talan.

Den förlikning som uppnås genom medling kan också bygga på generella skälighetssynpunkter och kan, om så önskas, stadfästas av domstol och sålunda bli möjlig att verkställa.

I detta sammanhang föreslås också en revidering av de bestämmelser i rättegångsbalken som gäller stadfästelse av förlikning i anhängiga rättegångar.

Lagarna föreslås träda i kraft några månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Detta ger tid att ge domarna nödvändig utbildning för uppdraget som medlare.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Medling — behov och användningsområde

Den föreslagna medlingen i tvistemål är enligt lagutskottets mening ett lämpligt komplement till den rad av tvistlösning utanför domstol som regeringen redogör för i de allmänna motiven till propositionen. Medling ger också en mängd fördelar jämfört med en dom. En av de största fördelarna är att förlikningen leder till en avveckling av konfrontationen mellan parterna i ett tvistemål på ett sätt som beslutet i en egentlig rättegång nödvändigtvis inte resulterar i. Eftersom medlingen sker under fria former, kan detta förfarande för de involverade vara ett mer acceptabelt och förståeligt sätt att få till stånd en lösning av meningsskiljaktigheter än genom en normal rättegång i tvistemål.

Det faktum att medlarens primära roll i det nya förfarandet är att främja medling gör att parterna blir mer motiverade att hålla fast vid uppgörelsen. Medlarens uppgift är främst att stöda parterna i deras eget agerande och försöka få dem att diskutera med varandra. Men det föreslagna medlingsförfarandet tillåter också att medlaren tar på sig en mer aktiv roll och, på begäran av parterna eller med deras samtycke, lägger fram ett förslag till uppgörelse. Utskottet tycker det är bra att det föreslagna förfarandet lämnar rejält med svängrum för olika situationer och att förslaget alltså inte är uppbyggt utifrån ett formalistiskt koncept för medlingens innehåll och förlopp. Premisserna är sådana att medlingsförfarandet, åtminstone i princip, har breda användningsmöjligheter.

Barns roll i medling

Det nya förfarandet kan också användas i de frågor gällande ett barns ställning och rättigheter som räknas upp i lagen. Utskottet menar att förfarandet med fördel kan användas för sådana frågor. Men det är viktigt att alla involverade inser vilken ställning barnet har i medlingen. Därför vill utskottet sätta fokus på motiven till 18 § i lagförslag 1.

Utskottet tillbakavisar för det första uppfattningen i motiven (s. 47/II) att barnet i ett medlingsärende som gäller barnets ställning och rättigheter själv är part i lagens mening också i sådana fall där ett yrkande inte skulle föras fram i barnets namn eller mot barnet vid en rättegång. Enligt 14 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) görs ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt anhängigt genom ansökan som kan göras av barnets föräldrar gemensamt, den ena föräldern, barnets vårdnadshavare eller socialnämnden. Barnet är alltså inte enligt den lagen part och det finns inte heller någon anledning att i det föreslagna medlingsförfarandet betrakta barnet som sådan.

Vidare står det i motiven (s. 48/I) att man när medling övervägs bör på lämpligt sätt utreda inställningen till medlingen hos det barn vars underhåll, vårdnad eller umgängesrätt det är fråga om. Utskottet vill också här understryka att barnet inte är part i medlingen och att det är föräldrarna som har rätten och ansvaret att besluta om medling ska inledas eller inte.

Att barnet i motiven betraktas som part framgår också av att medlaren enligt 6 § 3 mom. i lagförslag 1 kan överlägga med barnet utan att de övriga parterna är närvarande. I och för sig kan det vara bra att höra barnet för att få reda på vad han eller hon vill eller behöver, men inte ens då är barnet en självständig förhandlingspart. Barn kan, som det står i 15 § 2 mom. i lagen angående

vårdnad av barn och umgängesrätt, höras personligen i domstolen, om det av vägande skäl är nödvändigt för att ärendet ska kunna avgöras. Hörande kan ske endast om barnet ger sitt samtycke till det och det är uppenbart att det inte kan skada barnet. Ribban för att höra barn personligen i domstol är alltså högt lagd. Utskottet menar att ribban för att höra barn i medling inte behöver sättas lika högt, särskilt när det gäller äldre barn. Men också då måste hörandet nog övervägas och över huvud taget inte komma i fråga när motsättningarna mellan föräldrarna är så djupa att ett personligt hörande av barnet kan antas skada barnet självt eller hans eller hennes relationer till föräldrarna.

Utskottet anser att bestämmelsen i 18 § om att medlingen ska genomföras så att den tryggar barnets bästa spelar en viktig roll för att trygga barnens rättigheter och välfärd. Av samma anledning är det viktigt att domstolen i lagen uttryckligen ålagts skyldigheten att beakta lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och lagen om underhåll för barn (704/1975) när den bedömer om en förlikning kan stadfästas.

Rättshjälp

I propositionen ingår inget förslag till ändring av rättshjälpslagen (257/2002). Av detta följer att det inte går att få rättshjälp för betalning av arvode och kostnadsersättning till medlarens biträde. Eftersom medling i tvistemål i allmänna domstolar är ett nytt förfarande, är det svårt att förutspå vilket intresset för det blir. Likaså är det omöjligt att göra en bedömning av vilket slags och hur stora ärenden som kommer att tas upp till medling. Man känner alltså ännu inte till vilket behovet att anlita biträde över huvud taget kommer att bli eller vilka yrkeskvalifikationer de biträden som eventuellt kommer att behövas ska ha. Med hänvisning till detta faktum, och med beaktande av att anlåtande av biträde alltid är beroende av parternas samtycke, godkänner utskottet den lösning regeringen i detta sammanhang stannat för i fråga om rättshjälpslagen. Utskottet uppmanar dock regeringen att vid uppföljningen av hur medlingen i tvistemål kommit i gång också samla in uppgifter om i vilken mån

biträden anlåtats och utifrån uppföljningen i förekommande fall ta fram ett separat förslag till ändring av rättshjälpslagen.

Utbildning och information

Det är helt givet att domarna måste få utbildning, om medlingsförfarandet ska kunna introduceras med lyckat resultat. Det är inte bara det att förfarandet är nytt utan det behövs också något annorlunda förhandlings- och samspelsfärdigheter vid medling än vid en ordinarie rättegång i tvistemål. Därför är det viktigt att avsätta adekvata resurser för utbildningen. Men enligt vad utskottet inhämtat planeras utbildningen bli rätt kort. Därför vill utskottet också understryka att utbildning i medling också bör ordnas när lagen gäller en tid och att utbildningsinnehållet då bör läggas upp utifrån vunna erfarenheter. Såväl resursfördelningen som själva medlingsförfarandets innehåll talar enligt utskottet för att utbildningen primärt bör ges de domare som är villiga och lämpliga att vara medlare. Men samtidigt måste man se till att medling enligt den nya lagen finns att tillgå vid alla tingsrätter.

Det gäller också att effektivt gå ut med information till allmänheten om det nya medlingsförfarandet och dess innehåll, understryker utskottet.

Detaljmotivering

1. Lag om medling i tvistemål i allmänna domstolar

1 §. Tillämpningsområde. Enligt paragrafen kan medling ske i tvistemål i allmänna domstolar. Med tvistemål avses enligt propositionsmotiven (s. 27/1) även sådana tvistiga ärenden som behandlas eller som skulle behandlas som ansökningsärenden vid domstol. För att tydliggöra räckvidden föreslår utskottet att tvistiga ansökningsärenden nämns explicit i paragrafen.

4 §. Hur medling inleds. Medling kan enligt *1 mom.* inledas på begäran av en part eller parterna i en tvist. Samtliga parter i tvisten måste

samtycka till medling för att den ska kunna inledas.

Utskottet har fäst sig vid att ordet "begäran" används i momentet så att säga som ett överbegrepp för att hänvisa till både de fall där medling begärs innan en tvist blivit en rättegångssak och de fall där begäran framställs när saken redan behandlas i domstol. Å andra sidan har begäran och ansökan om medling i 4 mom. begreppsligt skiljts åt så att de uttryckligen hänvisar till fall som regleras i 2 och 3 mom. Av tydlighetsskäl föreslår utskottet att den första meningen i 1 mom. stryks eftersom den är onödig. Den andra meningen åter föreslås bli första mening i 3 mom. enligt propositionen. Det innebär att 1 mom. i propositionen försvinner och de övriga momenten omnumreras.

Utskottet har gjort en del lagtekniska och språkliga ändringar i paragrafen.

5 §. *Medlare*. Paragrafens 1 mom. föreskriver att medlaren ska vara en domare vid den domstol som handlägger saken. Domstolens behörighet bestäms enligt 10 § på samma grunder som i rättegång. Utskottet anser att lösningen visavi medlare är motiverad åtminstone så länge förfarandet är nytt. Men för att domstolarnas resurser ska utnyttjas på ett förnuftigt sätt vore det på sin plats att längre fram när det finns erfarenheter att tillgå diskutera om det finns anledning att bredda möjligheten att vara medlare. Exempelvis domarna vid andra tingsrätter inom samma hovrätts domkrets kunde komma i fråga som medlare i underrätter.

Enligt 2 mom. kan medlaren med parternas samtycke anlita ett biträde. Arvode och kostnadsersättning till biträdet betalas av parterna.

Utskottet anser det motiverat att medlaren vid behov kan anlita ett biträde och att det inte ställs några särskilda krav på dennes behörighet. Bland annat när det gäller vårdnad om barn och umgängesrätt är det viktigt att som biträde vid behov kan kallas exempelvis en psykolog eller barnpsykiater som har erfarenhet av medling vid skilsmässor eller av utredningar och medling inom socialförvaltningen.

I propositionens motiv (s. 33/I) påpekas det att medlaren kan anlita biträde endast med parternas samtycke. Samtycket ska enligt motiven gälla anlitaandet i sig och biträdets person. Utskottet föreslår att momentet omformuleras för att ge uttryck för detta syfte.

Dessutom har utskottet sett över paragrafrubriken för att den bättre ska motsvara innehållet.

6 §. *Hur medling genomförs*. I 1 mom. sägs det att medlingen ska genomföras med iakttagande av opartiskhet och objektivitet. Om medlingen misslyckas leder det till att den egentliga rättegången uppskjuts eller avbryts och därför föreslår utskottet att det i momentet föreskrivs att medlingen också ska genomföras snabbt.

Enligt 2 mom. kan med samtycke av parterna parter och andra personer höras och annan utredning läggas fram. Som momentet är formulerat behövs det alltid samtycke av parterna när de själva ska höras. Men för att medlingen ska leda till resultat måste parterna enligt utskottets mening i regel höras under medlingen. Därför föreslår utskottet att momentet tydliggörs genom att hörandet spjälks upp på dels hörande av parterna själva, dels hörande av andra personer.

I 3 mom. föreskrivs det att medlaren kan överlägga med en part utan närvaro av de övriga parterna. Som det konstateras i motiven (s. 35/I) kan enskilda överläggningar av detta slag vara ett bra sätt att effektivisera medlingen. Å andra sidan krävs det för överläggningarna att parterna och medlaren hyser förtroende för varandra. Därför är det viktigt att båda parterna är medvetna om förfarandet och ger sitt samtycke till det. Saken är så pass viktig att utskottet föreslår att villkoret uttryckligen nämns i momentet.

11 §. *Hur parterna skall företräddas*. I paragrafen ingår bestämmelser om hur parterna ska företräddas, om deras rätt att anlita biträde eller ombud samt om biträdets och ombudets behörighet. Enligt förslaget iakttas i fråga om biträdets och ombuds behörighet vad som är föreskrivet om rättegångsbiträde och rättegångsombud i tvistemål. I praktiken betyder det att biträdena och ombuden i regel ska ha juris kandidatexamen.

Utskottet menar att det inte behövs så stränga regler för medling som är avsedd att vara ett informellt förfarande och där det eftersträvade resultatet inte nödvändigtvis motsvarar det som hade blivit domstolens beslut om ärendet hade avgjorts genom dom. I vissa fall kan det vara bra för medlingen om t.ex. någon av parterna har ett biträde som är expert på ett visst område även om han eller hon inte har avlagt juris kandidatexamen. Men med tanke på att medlingen ska gå snabbt och korrekt till ser utskottet ingen anledning att parterna helt fritt skulle få välja biträde eller ombud. Därför föreslår utskottet att 2 mom. kompletteras med en bestämmelse om att undantag kan medges från det generella kravet på juris kandidatexamen för biträde eller ombud, om det främjar medlingen. Ett villkor är att medlaren på motiverade skäl framlagda av parten godkänner att biträdet eller ombudet i fråga får användas. I det fallet är kravet detsamma som i 15 kap. 2 § 4 mom. i rättegångsbalken, nämligen att den föreslagna personen inte är försatt i konkurs och hans eller hennes handlingsbehörighet inte har begränsats.

Utskottet har dessutom gjort en del språkliga justeringar i paragrafen.

12 §. Förfarandets offentlighet. Paragrafen handlar om medlingsförfarandets offentlighet. Den föreslagna huvudregeln är att det som bestämts om offentlighet vid rättegång ska gälla för förfarandets offentlighet. Medlaren överläggningar med en av parterna kan trots allt föras utan allmänhetens närvaro på begäran av parten. På begäran av en part kan också vissa delar av medlingen genomföras utan att allmänheten är närvarande, om en offentlig behandling riskerar medlingens syfte och det inte förutsätts att behandlingen är offentlig för att bevara förtroendet för rättsvärdet eller av något annat vägande skäl.

Utskottet framhåller att medling i tvistemål i allmänna domstolar är ett nytt förfarande i våra förhållanden. Förfarandet går i allt väsentligt ut på att man försöker upprätta en förtrolig samtalskontakt mellan parterna för att det juridiskt ska gå att lösa tvisten mellan dem. Men samtidigt är

förfarandet typisk myndighetsverksamhet. Därför beror det nya förfarandets genomslagskraft på förtroende för myndighetsverksamheten med anknytande procedurgarantier och andra rättssäkerhetsfaktorer. Utskottet har gjort sin bedömning av bestämmelsen om offentlighet utifrån dessa premisser.

Grundlagens 21 § 2 mom. om rättsskydd säger att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. Enligt förarbetena till revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna "hindrar stadgandet inte att man genom lag stadgar om smärre undantag t.ex. från rättegångars offentlighet under förutsättningen att undantagen i fråga inte ändrar offentlighetens ställning som huvudregel eller att de i enskilda fall riskerar individens rättighet till rättvis rättegång" (se RP 309/1993 rd, s. 78/II). Vid behandlingen av marknadsdomstolslagen tog grundlagsutskottet fasta på det ovan citerade och konstaterade att det av grundlagen följer att muntlig förhandling inom stängda dörrar ska ha samband med någon i lagen föreskriven orsak (se GrUU 35/2001 rd).

Trots att det nya förfarandet inte är direkt jämförbart med rättegång, är förslaget utgångspunkt enligt lagutskottets mening motiverad särskilt som det ges garantier för att lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984) tillämpas på offentlighet eller sekretess för själva förlikningsdokumentet och andra handlingar som behandlas vid medlingen. Medlingens syfte, att så vitt möjligt i godo nå en uppgörelse, gör trots allt att förtroligheten visavi medlingsförhandlingarna måste ges större tyngd än vad som skulle följa om den föreslagna bestämmelsen tillämpades, menar utskottet.

För det första är det helt klart, menar utskottet, att om medlaren i enlighet med 6 § 3 mom. i den nya lagen överlägger med en part utan att de andra parterna är närvarande, kan inte heller allmänheten få närvara. Utskottet föreslår att en bestämmelse om detta skrivs in i paragrafens andra mening. I andra fall bör det enligt utskottets mening tillmätas stor betydelse om parterna i

medlingen anser att förhandlingarna inte ska vara öppna för allmänheten om förlikning ska uppnås. Utskottet föreslår därför en bestämmelse om att också andra än i 6 § 3 mom. avsedda delar av medlingen på begäran av en part ska genomföras utan att allmänheten är närvarande, om det finns risk för att förlikning annars inte uppnås. Utskottet gör den bedömningen att det i regel föreligger en sådan risk om en part ber att förhandlingarna ska föras inom slutna dörrar.

Å andra sidan får ambitionen att nå förlikning inte helt undantränga andra med hänsyn till ett allmänt intresse tungt vägande synpunkter när man diskuterar om medlingsförhandlingarna ska vara offentliga eller inte. Därför föreslår utskottet att ärendet alltid ska behandlas offentligt, om förtroendet för att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl kräver det. Enligt 6 § 1 mom. ska medlingen genomföras med iakttagande av opartiskhet och objektivitet. Om det exempelvis brister i paritet mellan parterna i tvisten, kan förtroendet för att medlingen går rätt till kräva att allmänheten tillåts närvara åtminstone under vissa delar av medlingen.

Insamling av information om hur den aktuella paragrafen tillämpas bör absolut ingå i uppföljningen av det nya förfarandet, understryker utskottet.

Utskottet föreslår dessutom att bestämmelserna i paragrafen lagtekniskt placeras i ett och samma moment.

13 §. Förbud mot utnyttjande av uppgifter. Enligt paragrafen får en part i en senare behandling av saken inte utan motpartens samtycke åberopa sådant som motparten anfört under medlingen för att uppnå förlikning.

Utskottet har ändrat paragrafrubriken för att den bättre ska motsvara innehållet.

15 §. Jäv för medlare. I paragrafen ingår en bestämmelse om att i fråga om jäv för medlare iaktas vad som är föreskrivet om jäv för domare.

Utskottet har gjort en språklig korrigerering i 1 mom.

16 §. Sökande av ändring. Enligt 1 mom. får ändring inte sökas i ett beslut genom vilket med-

ling inleds eller förklaras avslutad eller en begäran om medling avslås i ett mål som redan är föremål för rättegång. Ett beslut om att avslå en ansökan om medling i en sak som inte är föremål för rättegång får däremot enligt 2 mom. överklagas.

Den föreslagna uppdelningen efter situation har motiverats (s. 45/I) främst med att fullföljdsdomstolen därigenom kan iaktta en enhetlig tillämpningspraxis när det gäller inledning av medling.

Utskottet menar att det inte finns någon adekvat grund för uppdelningen. För det första kan det ibland vara helt slumpmässiga faktorer som avgör om en sak som tas till medling redan väckts som ett tvistemål eller om parterna i tvisten först går in för medling. För det andra är förutsättningarna för medling mycket vagt formulerade i 3 §. Det räcker med att saken är lämplig för medling och att en medling också i övrigt är ändamålsenlig med hänsyn till parternas yrkanden. Kriterier av detta slag erbjuder inte fullföljdsdomstolen särskilt många hållpunkter för en ny bedömning av en lägre domstols beslut om medling. För det tredje har utskottet fäst sig vid att det i sista hand alltid är beroende av domstolens prövning när medling inleds. Eftersom parterna i tvisten alltid kan hänskjuta saken till domstol för att behandlas som mål i rättegång, har de inte heller något egentligt behov av rättskydd även om en begäran om inledande av medling avslogs.

Med hänvisning till det ovan sagda föreslår utskottet att möjligheten enligt 2 mom. att söka ändring stryks, varvid endast förbudet att söka ändring kvarstår i bestämmelsen. Utskottet har sett över paragrafrubriken för att motsvara innehållet.

17 §. Handläggningsavgift. För handläggning av en ansökan eller en begäran om medling tas enligt paragrafen ut en avgift, som bestäms i en förordning av statsrådet. Om en sak är anhängig i rättegång tas dessutom ut en rättegångsavgift i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet om detta.

Paragrafformuleringen föranleder en att tro att det handlar om ett bemyndigande att genom statsrådsförordning utfärda bestämmelser om de avgifter som nämns i paragrafen. Men av såväl propositionsmotiven (s. 45 f.) som det bifogade utkastet till statsrådsförordning framgår det att det är tänkt att bestämmelserna om de nya avgifterna ska ingå i en förordning som utfärdas med stöd av lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993). Utskottet har i detta syfte ändrat hänvisningsbestämmelsen i paragrafen till att gälla den lagen och den förordningen. Samtidigt har utskottet ändrat paragrafrubriken.

18 §. Barns ställning och rättigheter. I 1 mom. finns regler för medling i frågor som gäller underhåll för barn eller vårdnad om barn och umgängesrätt. Enligt *2 mom.* jämföras en förlikning till följd av denna medling med ett domstolsbeslut eller en dom.

Medling enligt den nya lagen öppnar enligt utskottet nya möjligheter att snabbt få till stånd en uppgörelse till barnets bästa i en tvist som gäller barnets ställning. Utskottet har inte något att anmärka mot den föreslagna paragrafen, men hänvisar i fråga om motiven till det som sägs i den allmänna motiveringen.

2. Lag om ändring av 20 kap. rättegångsbalken

3 §. Enligt *1 mom.* stadfästs en förlikning på begäran av parterna. I *2 mom.* finns regler för hur förlikningen stadfästs och vad som ska framgå av avgörandet.

I lagen föreslås inga bestämmelser om hinder för stadfästelse. Trots det räknar regeringen upp en lång rad hinder för stadfästelse i propositionsmotiven (s. 52). Utskottet föreslår att bestämmelser om hinder för stadfästelse skrivs in i *1 mom.*

För det första får en förlikning inte stadfästas om den strider mot lag. Det innebär att förlikningen innehåller bestämmelser som antingen förpliktar till lagstridigt agerande eller som ålägger en part att avhålla sig från ett agerande som

påbjuds i lag. Däremot betraktas förlikningen inte som lagstridig i detta sammanhang om den i övrigt innehållsligt avviker från den lösning domstolen skulle ha kommit fram till. Så kan det t.ex. gå när medlaren i ett förfarande enligt den nya lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar motiverar sitt avgörande med skälighetssynpunkter.

För det andra får förlikning inte stadfästas om det är uppenbart oskäligt för någondera parten. Oskäligheten måste bedömas från fall till fall med särskild hänsyn till parternas ställning. Som det påpekas i propositionsmotiven (s. 52/II) kan oskälighetskriteriet bli tillämpligt när parternas utgångspunkter inte är jämlika.

Ett tredje hinder för att stadfästa en förlikning är enligt bestämmelsen att denna kränker utomståendes rätt. Däremot föreslår utskottet inte att förlikningen skulle kunna lämnas utan stadfästelse också när den strider mot "god sed". En sådan bestämmelse skulle enligt utskottet leda till stora tolkningsproblem. Utskottet bedömer att oskälighetskriteriet är nog för att också sakligt sett vara tillämpligt på de fall där kränkning av "god sed" över lag kan bli aktuellt.

5 §. Enligt paragrafen får avgöranden av domstol i en sak som gäller stadfästelse av förlikning överklagas med iakttagande av vad som är föreskrivet om sökande av ändring i dom som har meddelats av domstolen i fråga.

Förslaget medför en ändring i rättsläget, eftersom det i dagsläget inte går att överklaga ett avgörande om stadfästelse av förlikning. Det går visserligen att klandra en stadfäst förlikning genom att väcka talan i domstol på den grund att förlikningsavtalet är ogiltigt. Eftersom det inte finns någon tidsfrist för byggande av talan är det inte helt säkert att förlikningen är definitiv när den blir stadfäst.

Utskottet menar att det också i fråga om medling är viktigt att parterna rätt snabbt får klar-tecken om att det uppnådda resultatet är permanent. Därför har utskottet beslutat omfatta den föreslagna modellen för att söka ändring. Men observera att ändringssökandet då uttryckligen gäller stadfästelse av förlikning och förutsätt-

ningarna för den och inte innehållet i själva förlikningen. Samtidigt vill utskottet påpeka att den nya paragrafen, i motsats till vad som påstås i propositionsmotiven (s. 56/II), inte ger tredje man besvärsmått.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan sagda föreslår lagutskottet

att lagförslag 1 och 2 godkänns med följande ändringar:

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om medling i tvistemål i allmänna domstolar

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Tvistemål och tvistiga ansökningsärenden i allmänna domstolar kan bli föremål för medling enligt vad som föreskrivs i denna lag.

2 och 3 §
(Som i RP)

2 kap.

Förfarande

4 §

Hur medling inleds

(1 mom. *utesl.*)

En sak som inte är föremål för rättegång kan bli föremål för medling på ansökan av en part eller parterna i tvisten. Ansökan skall göras skriftligen och den skall ange vad tvisten gäller och hur parternas åsikter skiljer sig från varandra. En motivering som anger varför saken är lämplig

för medling skall också ingå. I ansökan skall parterna och deras kontaktuppgifter uppges med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms om stämningsansökan i 5 kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken (*utesl.*).

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten)

Samtliga parter i tvisten måste samtycka till medling för att den skall kunna inledas. En begäran eller en ansökan om medling som inte framställts av parterna tillsammans skall på lämpligt sätt meddelas de andra parterna för kännedom och de skall beredas tillfälle att bli hörda med anledning av begäran eller ansökan. Hörandet kan ske skriftligen eller muntligen.

(4 mom. som 5 mom. i RP)

5 §

Medlare och medlares biträde

(1 mom. som i RP)

Medlaren kan med parternas samtycke anlita ett biträde för att säkra nödvändig expertis i den sak som är föremål för medling eller för att i övrigt främja medlingen. Medlaren utser biträdet efter att ha fått parternas samtycke till valet. Arvode och kostnadsersättning till biträdet betalas av parterna.

6 §

Hur medling genomförs

Medlingen skall genomföras *snabbt och* med iakttagande av opartiskhet och objektivitet.

Medlaren skall höra parterna och överlägga med dem. Med samtycke av parterna kan också andra personer höras och annan utredning läggas fram.

Medlaren kan överlägga med en part utan närvaro av de övriga parterna, *om parterna går med på det.*

(4 mom. som i RP)

7—9 §
(Som i RP)

3 kap.

Särskilda bestämmelser

10 §
(Som i RP)

11 §

Hur parterna skall företrädas

I fråga om hur parterna skall företrädas i medlingsförfarandet *gäller* vad som i lag är föreskrivet om förande av parts talan i rättegång.

I fråga om parternas rätt att anlita biträde och ombud och i fråga om biträdes och ombuds behörighet *gäller* vad som är föreskrivet om rättegångsbiträde och rättegångsombud i tvistemål. *Men för att främja medlingen kan medlaren av motiverade skäl framlagda av en part såsom biträde eller ombud för denne godkänna även någon som har annan än i 15 kap. 2 § i rättegångsbalken avsedd examen och som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.*

12 §

Förfarandets offentlighet

I fråga om *offentligheten för medlingen, de handlingar som behandlas där och förlikningen gäller i tillämpliga delar* vad som föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång (945/1984). *Allmänheten får dock inte vara närvarande när medlaren i enlighet med 6 § 3 mom. överlägger med bara en av parterna. På begäran av en part kan också någon annan del av medlingen genomföras utan att allmänheten är närvarande, om det finns risk för att förlikning annars inte nås och tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat tungt vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig.*

(2 och 3 mom. *utesl.*)

13 §

Förbud mot att återropa uppgifter

(Som i RP)

14 §
(Som i RP)

15 §

Jäv för medlare

I fråga om jäv för medlare och deras biträden *gäller* vad som är föreskrivet om jäv för domare. (2 mom. som i RP)

16 §

Besvärsförbud

Ändring får inte sökas i ett beslut genom vilket medling inleds, en begäran om medling avslås (*utesl.*) eller medlingen förklaras avslutad. (2 mom. *utesl.*)

17 §

Avgifter

Bestämmelser om avgifter som tas ut för handläggningen av en ansökan eller en begäran om medling enligt denna lag finns i lagen om avgifter för domstolars och vissa justi-

tieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993) och i den förordning som utfärdats med stöd av lagen.

18—20 §
(Som i RP)

2.**Lag****om ändring av 20 kap. rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut ändras rubriken på 20 kap. rättegångsbalken och 1 och 3—5 §, av dem 1 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 21/1868, samt fogas till kapitlet en ny 2 §, i stället för den 2 § som upphävts genom lag 1052/1991, som följer:

20 kap.

Om förlikning

1 och 2 §
(Som i RP)

3 §

En förlikning stadfästs på begäran av parterna. En förlikning får inte stadfästas, om den stri-

der mot lag eller är uppenbart oskäligen eller om den kränker en utomståendes rätt.
(2 mom. som i RP)

4 och 5 §
(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Helsingfors den 26 maj 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
medl. Esko Ahonen /cent
Lasse Hautala /cent
Tatja Karvonen /cent
Petri Neittaanmäki /cent
Lyly Rajala /saml
Jukka Roos /sd

Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /cent
Minna Sirnö /vänst
Timo Soini /saf
Astrid Thors /sv
Marja Tiura /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.